

שיעורים בספר הזוהר

על התורה והמועדים

ראש השנה

מאת הרב יצחק לאווי

גליון א – ראש השנה תשפ"א



שיעורי וקונטרסי ראש השנה הוקדשו על ידי:

ידידי הרה"ג ר' יואל פאל שליט"א

לזכות רפו"ש חיים יוסף בן לאה

ידידי הרה"ג ר' יואל אשר לאבין שליט"א
רב דקהל חסידים היקארי פיינס וראש כולל משפט
העזר

ידידי הרב הטמיר ונעלם שליט"א

ימלא י"י כל משאלות לבם לטובה ויפתחו להם
אוצרות השמים בחיים ארוכים וגדולים וטובים בשפע
כסף וממון עד בלי די וגידול בניהם לתורה בנקל מתוך
הרחבת הדעת ומוחין דגדלות.



לשמיעת וצפיה בשיעורים, וכן לשאר שיעורים וכתבים,
ולהרשמה לקבלת עדכונים שבועיים באימייל

yitzchoklowy.com

תוכן

זוהר

- 5..... ראש השנה
- 5..... הקב"ה קירב את ישראל מעבר הנהר
- 5..... עבר הנהר הוא עולם הבינה
- 6..... כאשר יצחק מתאחז בנהר הוא יום הדין
- 6..... שופר ולא קרן
- 6..... הדין מתעורר בהסתלקות הנהר
- 7..... השופר מעוררת שופר אחר למעלה
- 7..... סדר ראשון – עולה הקול לאברהם
- 7..... סדר שני – עולה הקול למקום יצחק
- 7..... סדר שלישי – הקול עולה לראש יעקב
- 8..... סדר אחר: סדר ראשון – הקול ממשיך את אברהם למקום יצחק
- 8..... סדר שני – קול יצחק נכנע בפני אברהם
- 8..... סדר שלישי – הקול ממשיך את יעקב למקום יצחק
- 8..... סדר אחרון: משיבים את יצחק ביניהם
- 8..... צריך לכוון בכל זה ולהתקין כסא רחמים של יעקב
- 9..... שלשה ספרים נפתחים כנגד שלשה בחינות אלה
- 9..... זכרון תרועה – שתרועת ישראל מזכירה למעלה
- 9..... השכינה מתכסית בראש השנה ומאירה בקול שופר
- 10..... השכינה מתכסית עד יום הכיפורים שאז עולה בבינה
- שיעור**
- 11..... זוהר לראש השנה: כוונת התקיעות
- 11..... ידעתי, אבל מהו באמת הטעם
- 13..... 'ואקח את אביכם מעבר הנהר' – מה השבח הגדול הזה?
- 15..... מאין היו האבות למרכבה

שיעורים בספר הזוהר על התורה – הרב יצחק לאווי | ראש השנה תשפ"א | 4

- 16..... הנהר 'מעולם' – מעולמו של יובל
- 19..... האבות הן המרכבה ולא שינינו את לשונם
- 20..... מעבר אברהם מעבר הנהר כמו הוצאת שפות וספירות מא"ס
- 21..... תקעו בשופר בהעלמת הקרן
- 23..... ואקח את אברהם מן הנהר ואתן לו את יצחק
- 24..... כשיש דין ושבייתה למטה אין דין למעלה
- 26..... השופר מוציא קול שבו ג' אבות אויר אש מים

ראש השנה

זוהר פרשת אמור חלק ג' דף צח. ב – ק. ב

הקב"ה קירב את ישראל מעבר הנהר

[א] ובחדש השביעי באחד לחדש וגו'.

רבי יצחק פתח: (תהלים פא) תקעו בחדש שופר בכסא ליום חגנו.

זכאין אינון ישראל, דקב"ה קריב לון לגביה מן כל שאר אומין, ואתרעי בהו, ומאתר רחיקא קריב לון לגביה.

הדא הוא דכתיב (יהושע כד) ויאמר יהושע אל כל העם כה אמר יי' אלהי ישראל בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם, לאחזאה דהא מאתר רחיקא אתרעי בהו וקריב לון לגביה. וכתיב (שם) ואקח את אביכם את אברהם מעבר הנהר וגו'.

הני קראי אית לאסתכלא בהו, וכי כל ישראל לא הוו ידעי דא, כל שכן יהושע?

עבר הנהר הוא עולם הבינה

[ב] אלא אורייתא כולה סתים וגלייא. כמא דשמא קדישא סתים וגלייא. בגין דאורייתא שמא קדישא היא, ועל דא איהי סתים וגלייא.

אי ישראל ויהושע הוו ידעי, אמאי כתיב כה אמר יי'?

אלא ודאי סתימא דמלה: טיבו סגי עביד קב"ה בישראל, דאתרעי בהו באבהתא, ועבד לון רתיכא קדישא עלאה ליקריה, ואפיק לון מגו נהר עלאה יקרא קדישא בוצינא דכל בוצינין בגין דיתעטר בהו.

הדא הוא דכתיב כה אמר יי' בעבר הנהר ישבו אבותיכם. הנהר - ההוא דאשתמודע ואתידע.

מעולם - מאי קא בעי הכא? אלא לאחזאה חכמתא. בעבר הנהר מעולם, אלא ההוא נהר עולם אקרי. ועל דא בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם, לאחזאה טיבו וקשוט דעבד קב"ה לישראל.

שיעורים בספר הזוהר על התורה – הרב יצחק לאווי | ראש השנה תשפ"א | 6

ואקח את אביכם את אברהם מעבר הנהר - מאי קא מיירי. אלא אברהם לא אתדבק ביה בההוא נהר כמו יצחק, דאתדבק ביה בסטריה לאתתקפא.

כאשר יצחק מתאחז בנהר הוא יום הדין

[ג] תא חזי, האי נהר אף על גב דלאו איהו דינא, דינין נפקי מסטריה ואתתקפו ביה.

וכד יצחק אתתקף בדינוי כדין עלאין ותתאין מתכנפי לדינא וכרסוון דדינא אתתקנו ומלכא קדישא יתיב על כורסייא דדינא ודאין עלמא, כדין תקעו בחדש שופר בכסא ליום חגיגו.

זכאין אינון ישראל דידעין לסלקא כורסייא דדינא ולתקנא כורסייא דרחמי. ובמה? בשופר.

שופר ולא קרן

[ד] רבי אבא הוה יתיב קמיה דר' שמעון.

אמר ליה: ודאי הא זמנין סגי אין שאילנא על האי שופר מאי קא מיירי, ועד כען לא אתישבנא ביה.

אמר ליה: ודאי דא הוא ברירא דמלה. דישראל בעיין ביומא דדינא שופר ולא קרן. בגין דקרן הא אתידע, ולא אתדבקא דינא לא בעינא. אבל הא תנינן במלין ובעובדא בעינן לאחזאה ולא תערא מלין סתימין.

הדין מתעורר בהסתלקות הנהר

[ה] תא חזי, כד ההוא שופר עלאה דנהירו דכלא ביה אסתלק ולא נהיר לבנין, כדין דינין אתערן, וכרסוון אתתקנו לבי דינא. ודא שופר אילו דיצחק אקרי - תוקפיה דיצחק תושבחתיה דאבהן.

כד אסתלק האי שופר גדול דלא ינקא לבנין, כדין יצחק אתתקף ואתתקן לדינא בעלמא.

השופר מעוררת שופר אחר למעלה

[ו] וכד אתער האי שופר, ובני נשא תייבין מחטאיהון, בעיין לנגדא קל שופר, וההוא קול סליק לעילא. כדין אתער שופר אחרא ואתער רחמי ואסתלק דינא.

ובעינן לאחזאה עובדא בשופר, לאתערא אחרא ולאפקא בהאי שופר אינון קלי. לאחזאה דכל אינון קלין דלעילא כלילין כלהו בההוא שופר עלאה, ובהני קלין יהבין ישראל חילא לרחמי מתתא, ואתער שופר גדול לעילא.

ועל דא בעינן לזמנא שופר ולכוונא ביה דביה כלילין קלי, ובגין לאתערא אחרא ולסדרא קלין בשופר.

סדר ראשון – עולה הקול לאברהם

[ז] **סדרא קדמאה**, קלא נפיק ואתעטר לעילא וסליק רקיעין ואתבקע בין טורי רמאי ומטי לגביה דאברהם ושריא ברישיה ואתער הוא ואתתקן לכורסייא.

ובספרא דאגדתא תנינן: בשעתא דבההוא קלא קדמאה אתער אברהם ואתתקן לכורסייא, פקדין עליה אבא ואימא.

סדר שני – עולה הקול למקום יצחק

[ז] אדהכי סלקא תניינא תקיפא לתברא תוקפי רגזין, ודא **סדרא תניינא** ההוא קלא תבירא בתוקפוי וכדין סלקא וכל דינין דאתערען קמיה אתברו עד דסליק לאתריה דיצחק.

כיון דיצחק אתער וחמי לאברהם מתקן לכורסייא וקיימא גביה, כדין אתכפיא ואתבר תוקפא קשיא. ובהאי בעי מאן דתקע לכוונא לבא ורעותא בגין לתברא חילא ותוקפא דדינא קשיא הה"ד (תהלים פט) **אשרי העם יודעי תרועה**, יודעי תרועה ודאי.

סדר שלישי – הקול עולה לראש יעקב

[ח] **סדרא תליתאה**, קלא נפיק וסליק ובקע כל אינון רקיעין ורחמי מתערין ומטי ההוא קלא לרישיה דיעקב, ויעקב אתער וחמי לאברהם מתתקן בגיסא

שיעורים בספר הזוהר על התורה – הרב יצחק לאווי | ראש השנה תשפ"א | 8

אחרא, כדין אחידן תרוייהו ביה ביצחק דא מהאי סטרא ודא מהאי סטרא ולא יכלין תוקפוי לנפקא לבר. והני תלתא סדרין כלהו סדרא חד.

סדר אחר: סדר ראשון – הקול ממשיך את אברהם למקום יצחק

ט] **סדרא אחרא**, קלא נפיק וסליק ונטיל לאברהם מאתריה ונגיד ליה לתתא לאתר דתוקפיהון דיצחק שריין וקיימן ליה לאברהם בגבייהו.

סדר שני – קול יצחק נכנע בפני אברהם

י] **סדרא תניינא**, נפיק קלא תבירא לא תקיפא כקדמאה, לא דחליש קלא ההוא דתקע אלא ההוא קלא לאו איהו לגבי יצחק כקדמיתא דתמן תוקפא תקיפא שריא אלא לגבי אינון דלתתא מותבי דינא דאינון רפיין יתיר, וכלהו חמאן לאברהם לגבייהו ואתכפיין קמיה.

סדר שלישי – הקול ממשיך את יעקב למקום יצחק

יא] אדהכי **סדרא תליתאה**, קלא נפיק וסליק ואתעטר ברישיה דיעקב ונגיד ליה לתתא לההוא אתר דאינון גבוראן שריין וקאים לקבלייהו אברהם מהאי סטרא ויעקב מהאי סטרא ואינון באמצעיתא, כדין אתכפיין כלהו ומשתככי באתרייהו. והני כלהו סדרא אחרא תניינא.

סדר אחרון: משיבים את יצחק ביניהם

סדרא בתראה, דבעי לסלקא לון לאתרייהו ולישרא בינייהו ליצחק כמלקדמין בגין דהאי בעא לישובא ליה באתריה ולא ינפוק בתוקפוי לבר, כדין דינין כלהו אתכפיין ורחמין אתערן.

צריך לכוון בכל זה ולהתקין כסא רחמים של יעקב

יב] ועל דא בעי לכוונא לבא ורעותא בהני קלי ולמהדר בתיובתא לגבי מאריהון.

כדין כד ישראל מתקני ומסדרי קלין כדקא יאות בשופרא דא וישראל ברעותא אהדר ההוא שופר עלאה, וכד אהדר מעטרא ליה ליעקב ואתקינת על כלא וכורסייא אחרא רמיו וכדין חידו אשתכח בכלא וקב"ה מרחם עלמא.

זבאה חולקהון דישראל דידיעין לנגדא ולאמשכא למאריהון מדינא לרחמי ולתקנא כלהו עלמין על ידיהו.

שלשה ספרים נפתחים כנגד שלשה בחינות אלה

יג] תא חזי: לקביל דא תלתא ספרין פתיחן ביומא דא וכו'. וכמא דרחמין מתערין ודינין קשיין אתכפיין ועאלין לדוכתייהו כך הוא לתתא כגוונא דלעילא דינין קשיין אתכפיין ואתעברו מעלמא. ומאן אינון, אלין אינון רשעים גמורים דאינון דינין קשיין דאתכפיין ואתעברו מעלמא ועל דא נכתבים ונחתמים וגו'.

אמר ר' אבא: ודאי דא הוא ברירא דמלה, בריך רחמנא דשאלנא ורווחנא להני מלי.

זכרון תרועה – שתרועת ישראל מזכירה למעלה

יד] **אמר ר' יהודה:** כתיב זכרון תרועה, זכרון עבדינן לכוונא לבא ורעותא, ישראל עבדין זכרון לתתא. במא, בעובדא בגין דיתער מלה כההוא גוונא לעילא.

השכינה מתכסית בראש השנה ומאירה בקול שופר

טו] **אמר ר' אלעזר:** (תהלים פא) בכסא ליום חגנו, דאתכסייא ביה סיהרא. והיך אתכסייא, אלא כד קיימא עיבא ושמשא לא נהיר כדין סיהרא אתכסייא ולא נהיר, ועל דא מקמי עיבא שמשא לא נהיר כ"ש סיהרא דאתכסייא ולא נהרא ועל דא בכסה בה"א דאתכסייא סיהרא.

ובמה נהיר כלא, בתיובתא ובקל שופרא דכתיב (שם פט) **אשרי העם יודעי תרועה**, כדין יי' באור פניך יהלכון.

השכינה מתכסית עד יום הכיפורים שאז עולה בבינה

טז] תא חזי, בהאי יומא אתכסייא סיהרא ולא נהיר עד מעשור לחדש דישראל תייבין כלהו בתיובתא שלימתא ואימא עלאה תאבת ונהיר לה והאי יומא נטילו דאימא נטלא ואשתכח חידו בכלא. ועל דא כתיב יום הכפורים הוא. יום הכפורים הוא, ימים כפורים מבעי ליה, מאי יום הכפורים. אלא בגין דתרי נהירן נהרן כחד, בוסינא עלאה נהיר בבוסינא תתאה, והאי יומא מנהרא עלאה נהיר ולא מנהרא דשמשא, ובגין כך בכסה ליום חגנו כתיב.

מפרשים

מתוק מדבש פירוש דברי הזוהר לפי כוונת האריז"ל והרש"ש.

אור יקר פרשת אמור סימן ט'.

כוונות האריז"ל שער הכוונות לראש השנה דרוש ח'.

תפארת החנוכי אמור צט. ד"ה בעבר הנהר (עמ' נז).

סוד ישרים לראש השנה אות כ"ז.

זוהר לראש השנה: כוונת התקיעות

שיעור ראשון – ערב ראש השנה תש"פ

ידעתי, אבל מהו באמת הטעם

א. מצינו בזוהר בכמה וכמה מקומות דרושים ואופנים שונים על כוונת התקיעות וסודם¹, אך נראה מתוך הדברים כי מאמר זה הוא עיקר סדר כוונת התקיעות למעשה, וכן הוא נדפס במחזורים לפני התקיעות (ונוסף לו שם מאמר הרעיא מהימנא שהוא ספר טעמי המצוות של הזוהר). והאריז"ל (שער הכוונות לראש השנה דרוש ח') סידר את עיקרי הכוונות של תקיעת שופר על מאמר זה, וטעמא בעי.

ב. כאשר לומדים אנחנו את תורת החכמים חייבים אנחנו ללמדה על דרך 'בעל השמועה עומד כנגדך'. המכוון בזה הוא שפעמים רבות מדי מסתכלים אנחנו על דברי תורה כמוצרים מוגמרים, מבנים אובייקטיביים מושלמים העומדים בפנינו כתאוריות מנותקות ביופיים. ואנחנו שוכחים כי אין תורה אלא תלמוד תורה. ואין התורה יורדת משמים על ראשנו אבל מופיעה היא דרך החכמים. והחכמים הלא המה לומדים את התורה, שואלים בה שאלות, עונים בה תשובות, מסתפקים בה ספיקות, מוצאים בה חידושים וטעמים חדשים. שמחת הלימוד ואורו לא ייתכן אלא בדרך זה. שכן, הלומד את התורה כמוצר מוגמר הרי הוא מדמה שכל התשובות הם ידועות וקיימות כבר ואין חכמים אלא מדווחים עליהם. ואילו המשתף את עצמו בתהליך הלימוד של חכמים, הרי הוא מסוגל לטעום את טעם השאלה עוד בטרם היה לה תשובה. כי כך הוא באמת כאשר לומדים את התורה כסיפור, שהשואל והמקשן לא ידע את התשובה, וכמה זמן התהלך בנפש משתוקקת לדעת את התשובה. והשתוקקות זו היא חיות התשובה עצמה כאשר

¹ ויסודרו אי"ה במקומם

התבהרו לו טעמי תורה. ועל ידי כן משתתף הלומד בשמחת גילוי התשובה כמו המחבר הראשון עצמו. ולא עוד אלא שעל ידי שימת לב ללימוד בדרך הסיפור ולא בדרך האמת האובייקטיבית בלבד מתגלים דיוקים חדשים ועמקים נפלאים גם בעצם הלימוד עצמו.

ג. מתייחד בכך ספר הזוהר שהוא מוצג כולו בתוך מסגרת הסיפור של רשב"י וחבריו ההולכים בדרכיהם ולומדים בבית מדרשיהם. קמים בלילה לעורר את אהבת השכינה בחידושי תורתם, והוא פותח כמעט כל דרוש של חידושי תורה בתיאור המעמד עצמו. מי היו החכמים שהשתתפו בה, ומה פתחו בכבוד אכסניה של מעמד לימוד התורה שלהם עצמם, ולכן משנה חובה מוטל לטעום בדבריהם את טעם הנפש האומרת והשעה שבה נאמרו ולא ללמדם על דרך חכמה מנותקת מן החיים שלמדו אותה².

ד. פעמים רבות אנחנו לומדים ענין מסוים במשך שנים רבות. מגלים בו עמקים טעמים וסודות, ובכל זאת יודעים אנחנו כי לא הגענו אל האמת שלה. שכך היא דרכה של התורה עצמה מלובשת ברבדי רבדים של הסבר ושל טעם ואיננה מגלה את עצם אמיתת סודה אלא בעת רצון לדורשיה שאינם מניחים לה. ומדרכי טכסיסי ההסתרה הוא הגילוי של מיעוט הסוד בדרך פשוטה עד שהמחפש הרגיל ירווה בה את נפשו ויאמר הנה הבנתי דבר זה. וכנאמר לזה דחית בקש. אך התלמיד ההגון מבחין תמיד בעומק ידיעתו אם הרב גילה לו את כל ליבו או שעוד לא עמד על דעתו של רבו. ופעמים מבקש ממנו שכבר יגלה לו את העניין והוא מספר לו משהו מזה ומספר לו ואחר זמן חוזר התלמיד להתבונן שעוד לא גילה לו את האמת והוא מבקש ממנו שיסביר לו וחוזר חלילה במשך כמה וכמה פעמים

² עיין סור מרע ועשה לטוב למהרצ"ה מזידטשוב על אופן לימוד הזוהר ברמזי מילותיו שאינם מפרשים שהם סוד ובהוספות מהרצ"ה שם אות י"ב והמלוקט במהדורה החדשה על זה.

בכדי שהתלמיד יתבונן ויבין מדעתו וישאל כענין ועד שיאמר זהו וודאי אמיתת הדבר וידענו בלא ספק ופקפוק³.

ה. אמר רבי אבא לרבי שמעון, הא זימנין סגיאיין – פעמים רבות למדנו אודות השופר הזה מה עניינו, ובכל פעם הסברת לנו בחינה מזה, אך אגיד לך את האמת עד כען לא אתיישבנא ביה, עד עכשיו לא עמדתי על עיקר אמיתת סודו, וידעתי שעוד יש לך לגלות את עצם הסוד, ובפעם הזאת גילה לו רבי שמעון את כל ליבו וביאר לו את כל סדרי השופר בפרטיות תשר"ת תש"ת תר"ת, עד אשר בסופו הגיב רבי אבא דא וודאי הוא ברירו דמילה – וודאי זהו ברירות הדבר, בריך רחמנא שנתן לי שכל לשאול ולא להתייאש ולהסתפק במה שלמדנו בכל אותם זימנין סגיאיין, והא הרווחתי את אמיתת ידיעת ענין זה.

'ואקח את אביכם מעבר הנהר' – מה השבח הגדול הזה?

ו. מכאן חוזרים אנחנו לתחילת המאמר, את פרשת מצוות ראש השנה – "בחודש השביעי באחד לחודש... יום תרועה יהיה לכם" פתח רבי יצחק בפסוק "תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו"⁴. פתיחות אלה הם תמיד אופן של הטעמת הסיפור של הפסוק, שלא באו לפרש את פירוש המילות או את פשט הענין, אבל הם תמיד מרכיבים על הפסוק המקומי סיפור מפסוק אחר, מן הנביאים ומן הכתובים, ועל ידי הכניסה בטעם ובניגון של פתיחה זו נפתח שער חדש שדרכו אפשר להתבונן בפסוק זה באופן מחודש.

³ עי' אגרת אל התלמיד של הרמב"ם בפתיחה למו"נ תיאור רמיזותיו והסתרותיו בגילוי הסודות לתלמידים ובפתיחה שם שכן הוא מצד עצם ידיעת הסוד שהוא מגלה עצמו לפרקים וחוזר ומעלים עצמו.

⁴ וזאת למודעי שהכלל בכל פתיחות כאלה של הזוהר ושאר מדרשי חז"ל, שיש להסתכל על כל הפרשה הן במקומה והן הפרשה המובאת לפרשה בפתיחה, שעל ידי זה תתרחב ההבנה בקישור שהמדרש עושה לפתוח בו את הפסוק, ועל פי רוב אין כוונתו לפסוק מיוחד זה שציטטו בלבד אלא לעיקר מהלך הפרשיות, והם מניחים שהקורא בקי במקרא כדין ויבין מיד את הרפרנס.

ז. רבי יצחק פותח את דרשתו בציור שבח וקירבת ישראל להקב"ה. והעמיד את שבח זה על הפסוק שאמר יהושע "כה אמר י"י אלהי ישראל בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם". אמר זכאין אינון ישראל שהקב"ה קירב אותם משאר עמים. ורצה בהם, וממקום רחוק קירב אותם. שכך הוא הסדר שאין לקרוא את הפסוקים ביבשותם אלא יש לתאר את סיפורם. ומתוך תיאור הסיפור שלהם מתבררים עיונים חדשים והארות חדשות שאינם מתבררים מתוך דיוק הלשונית בלבד. כי רבי יצחק מבין שיהושע בן נון כמוהו ביקש לתאר את חביבות הקב"ה לישראל וכיצד קירב אותם ממקום רחוק לעבודתו. שכן נראה מתוך הענין שביקש יהושע להמחיש להם את טובות הקב"ה בכדי שיתעורר ליבם לקבל את עבודתו עליהם. כמו יהושע בן נון עצמו כך רבי יצחק פותח בשבח ישראל לומר אשריכם ישראל כמה קירבה קירב אתכם.

ח. אך הלא פסוק זה זועק משהו, ואנחנו אין אנו יודעים מה הוא כל זעקתו. שנדמה הוא שיהושע חוזר על ההיסטוריה הידועה לכל, כיצד הגיע אברהם מעבר הנהר ונולד לו יצחק וירד יעקב למצרים וכו'. וכי על חזרת הסיפור הידוע לכל יש לפתוח את הפתיחה הדרמטית הזאת "ויאמר יהושע אל כל העם כה אמר י"י אלהי ישראל", והרי כולם מטים אוזן לשמוע את הדיבורים הגדולים מפי י"י, ומה הוא אומר, דברים פשוטים וידועים, מאיפה הגיעו אברהם ויצחק ויעקב. ולדברים אלה קיבץ יהושע את כל ישראל והרעיש עליהם כה אמר י"י וגו'?

ט. יש להבין שאלה זו שאיננה שאלה ממש בפשט, אבל היא הרעשה למי שמרגיש שיש במקרא הזה סוד פנימי. למי שמבין שאהבת הקב"ה לישראל יש בו סודי סודות בכל המדרגות. שבוודאי הפסוק הזה אומר משהו בנושא הזה ויש לעמוד עליו. הוא מסוג השאלות שקשה למי שבטוח שיש כאן עוד משהו בפסוק הזה שעוד לא התפרש לנו, ולמי שהסתפק בפשוטם של דברים אין שאלה מעין זו מפריעה לו כלל. מתוך הידיעה שיש כאן שאלה הולך רבי יצחק ומפרש פסוק זה לפי הנסתר בו. שכן אורייתא סתים וגליא כגוונא דשמא קדישא. כשם ששם הויה יש בו את הנקרא ויש בו את הנכתב, יש בו אותיות ראשונות ואותיות

אחרונות, ויש למביני מדע להבין מתוך הנגלה את הנסתר. כך התורה בסיפוריה ודבריה יש תמיד חלק נסתר שהוא חלק שם הויה שאינו מתבטא בפה, אבל הוא ידוע ליודעיו.

מאין היו האבות למרכבה

י. בכדי להבין את דברי יהושע יש להעמיד את גוף מעלת ישראל ומעלת האבות לפי האמת. כי מהו הטובה הגדולה והחמלה היתירה שאהב הקב"ה אותנו, שרצה בהם ועשה אותם מרכבה לכבודו. כמו שאמרו חז"ל שהאבות הן המרכבה. ובדבר זה בוודאי חיבה יתירה נודעת להם, כאשר יבין כל מי שיודע מהו חניבות ושבח בעולם. אם כן כאשר יהושע מספר לישראל 'מאין באתם', אין הוא מספר להם את ההיסטוריה בלבד באיזה ארץ גרו אבותיהם ואיך חסד עשה איתם י"י שהוציאם משם וגאלם. שכן לא זה הוא עיקר השבח הנעלם של ישראל בהיותם חיים בארצם התחתון. אבל עיקר שבחם הוא היותם מרכבה לשכינה. ולפיכך חקירת מאין באתם שיהושע מעורר אותם לחקור כאן, ושהוא מקדים אליה את שם י"י, אינה אלא החקירה מאיה נהיו האבות מרכבה לשכינה. איזה שורשים ישנם למרכבה שמהם נבעו האבות ונהיו למרכבה יציבה. ובאיזה דרכים יש לאדם ללכת אם ירצה להמשיך בדרכם ולקבוע את מרכבות השכינה.

יא. שאלה זו – בהקשר של ימי ראש השנה – הוא עצמו השאלה כיצד מסדרים את המרכבה העליונה בסדר הרצון שהוא רוצה בישראל, ולא בסדר של כעס וזעם. שהרי על כך נאמר תקעו בחודש שופר וגו' כי חוק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב. הוא סתרם וכיסוים של ישראל שעל ידי תקיעתם הם מסדרים את המרכבה העליונה, וכפי שאמרו חז"ל שעל ידי תקיעתם הם גורמים להקב"ה לעמוד מכסא דין ולישב על כסא רחמים. ובוודאי החלפת כסאו של כביכול מכסא דין לכסא רחמים תלוי הוא בידיעה מאין נבעו הכסאות והמרכבות כולם, שעל ידי ידיעה זו, שהוא סוד השופר כמאמרם 'ובמה (מעלים זכרונם לפניו לטובה) – בשופר'. כלומר השופר הוא הסוד שקדם לסוד המרכבה. והוא השופר שמאפשר

לישראל – 'חק לישראל היא', לסדר כרצונם את 'משפט לאלהי יעקב'. ואם האבות הן המרכבה, אם כן שאלת מקור מעיינם של האבות הוא עצמו שאלת מקור מעיינם של מידות הכסא, וכאשר יהושע מודיע לנו את מקורם של האבות הרי בזה הוא מודיע לנו את מקורם של הכסאות העליונות (היינו הספירות של המידות דאצילות) ועל ידי זה נדע להמתיק את הדין שבהם לרחמים.

יב. החשיפה הזו שחשף יהושע איננו דבר קל. אפילו מקראות ספר בראשית מיעטו לספר את מקורו של אברהם אבינו בעבר הנהר, והתחיל את עיקר סיפורו של אברהם מרגע המעבר "ויאמר י"י אל אברם לך לך". ומן הטעמים בזה ביאר רמב"ן שלא רצתה תורה להיכנס אל וויכוחיו עם עובדי עבודה זרה שהיה צריך להזכיר טענותיהם וליתן פתחון פה. כי ידיעת מקור האבות כרוך בתוכו גם ידיעת צדדי רע ודין המתאפשרים מתוך ידיעת המקור. כי המקור הוא מקום שאין הדברים ברורים עדיין בגבולותיהם זה לכאן וזה לכאן. ולפיכך בכל סיפור התורה לא רצתה אלא להתחיל ממסע אברם לארץ כנען ולא לתאר את אבותינו כמגיעים מעבר הנהר. לבד יהושע, מתוך שהוא נכנס לארץ וצריך להיאבק עם אותם אלהים אחרים של עבר הנהר כדבריו, היה מזכיר להם זאת ואומר להם ראו כי גם אבותיהם הכירו את השורש הזה שבו 'ייעבדו אלהים אחרים', אך הוצאתי אותם משם ועשיתים למרכבתי, ודעו גם אתם להתנהג כפי זה.

הנהר 'מעולם' – מעולמו של יובל

יג. ומפרש רבי יצחק, בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם. מילה זו מעולם נראית מיותרת פה, למאי נצרך לדעת פה כמה זמן ישבו אבותיכם בעבר הנהר, אם היה מעולם או למעט זמן. אך מילת מעולם יש לפרשה לא על דרך משך זמן אלא על דרך עולם שלם. כי המקור הזה שממנו הגיעו האבות, הוא עולם מיוחד ועולם שלם, כסגנון הדרשה 'לעולם' – לעולמו של יובל', שהוא עולם ספירת הבינה. שהיא נקראת עולם שלם, עולם הבא, ועליה אומרים מן העולם ועד העולם. כי העולם שלנו, הוא העולם של ז"א, שבו אברהם יצחק ויעקב מסודרים להיות

מרכבה. אבל כל האבות הללו הגיעו מעוד עולם נעלם ממנו, והוא עולם הבינה. ולא נמשכו בלבד אלא כל הזמן יש לאימא להיות מתעוררת על בניה ולהשפיע בהם אור, ואם לרגע אחד מסתלקת העולם הזה, שוב לא נמצא בעולם שלמטה ממנו הוא עולם האבות שום חיות ואור אלא דין וחושך. ולפיכך נצרך תמיד לדעת את העולם הזה, שהוא עצמו נקרא עבר הנהר, היינו רחובות הנהר שהבינה היא נהר רחב המשפיעה לשבעה נחלים שהם בניה שבעת הימים.

יד. הנהר הזה, אע"פ שאינו דין. שכן הוא מקור עליון על כל התחלקות המידות ואין בו שום דין מובחן ולא חסד מובחן. מכל מקום ממנה מתערים דינים. בוודאי אין מקומם של האבות מלא אלהים אחרים. אבל מצידה מתעוררים אלהים אחרים. הביאור בזה אפשר לבאר לפי מבני הקבלה, אך יש להסתכל עליו קודם כל לפי הדימוי של הזוהר עצמו. הוא עבר הנהר, הוא נהר גדול ורחב, הוא עולם. שכל אלה הדימויים מלמדים אותנו לפעמים יותר מן השמות המדויקים שדיברו בהם המקובלים. ומה שיש לראות בזה. הוא שפעמים רבות מתרוצצים במוחו של אדם מחשבות וידיעות רבות, שכן הוא מקום שמתהפך ומראה טעם לכל צד. וכבר למד הרבה ידיעות והם כולם מסתובבים בעולם של הבינה, כנהר רחב שוטף וזורם ללא הפסקה. המקום הזה הוא בוודאי מקור הולדת כל דבר טוב, אבל הוא גם מקום הולדת כל צד דין. ולא עוד אלא שיש מידה של דין שנדבק במקום הזה עצמו דווקא, שכן קשה מאד לעשות מהתרוצצות המחשבות והרעיונות והידיעות המרובות עולם בר קיימא. ועצם התגברות שיטפון הבינה עלול לשטוף את העולם ולהבעירו באש הדין.

טו. ראש השנה הוא היום שבו העולם הזה שולט, לא שהוא עצמו שולט אלא שמתוך שהוא מסתלק מתוך העולם המסודר של האבות, כנאמר להלן שהבינה מסתלקת, לכן הוא בעצמו נמצא בתוקף שטפוננו. והתוקף הזה אם נסתכל עליו בעולם המידות לא נוכל לומר עליו אלא יצחק שהוא צד הדין. ובאמת יצחק מצד עצמו התחזק בעולם הזה יותר מאברהם. שכן אברהם המשיך את נביעת הנהר עד למקומו וישב במידת החסד. אך יצחק התדבק בו באופי של דין המכיר את

עומק תגבורת השטפון שלו יותר מן החסד. וכך קורא רבי יצח"ק את הפסוק 'ואקח את אביכם את אברהם מעבר הנהר' – סילקתי את אברהם מאחיזת עצם עבר הנהר, 'ואתן לו את יצחק' – לו – לנהר עצמו נתתי את יצחק שיעמוד על עומק תגבורתו. וזה הציור מתעורר ביום ראש השנה שבו הנהר חוזר לעצמו ומסתלק מן אברהם ומתקשר ביצחק, ואז כסאות הדין מתתקנים והמלך העליון יושב ודן את כל העולם כולו.

טז. באותו הזמן מתעוררים בני ישראל למטה ועל ידי קול השופר, שהוא עצמו קולות מים רבים של נהר הבינה, הם מעוררים את אברהם ומסדרים לו כסא, ממשיכים מחדש מן המקור את כל הכסאות, להיות מן הערבובייה הגדולה והשיטפון הרב של נחלי הבינה נהרות נהרות מסודרות, מסדרים כסא לאברהם שישב בו במנוחה, והוא יושב פתח האהל כחום היום, מסדרים כסא ליצחק לעשות את שלו, מסדרים כסא ליעקב שישב ביניהם, והכל בישיבה נכונה, כמי שלומד עד שמשנתו סדורה עליו והוא קובע ישיבה בעולם. ופרטיות סידור זה מצויר בכל סדרי התקיעות שמסדר ר' שמעון לר' אבא בהמשך דברי הזוהר, ויתבאר.

שיעור שני – ערב ראש השנה תשפ"א

האבות הן המרכבה ולא שינינו את לשונם

א. שפות רבות קיימים בעולם, דרכים הרבה לדבר אודות האלוהות ולהמשיג בתוכו את האלוהות. וכולם שפות שאפשר לכוונת אותם משלים לדבר אודות האצילות דהיינו האמת. כל המכיר את הזוהר יודע כי בלשונות רבים מספור הוא אומר דבר אחד, שאפשר לצייר את האצילות בעצים ובנהרות ובימים ובכוכבים ובדברי תורה. וכולם הולכים אל מקום אחד להלביש דבר אחד. אך ישנם הבדלים בין המשלים, ואפשר לומר שיש לבושים טובים יותר ולבושים טובים פחות. ולבושים המתאימים לענין זה ולבושים המתאימים לענין אחר.

ב. כאשר אנחנו פותחים את תפילותינו ואומרים אלהינו ואלהי אבותינו, אין אנחנו אומרים בזה אלא שמדברים אנחנו את האלוהות באותו השפה שבו דיברו בו אבותינו. על הדבר הזה אומרים אנחנו האבות הם המרכבה. אין האבות האור א"ס בעצמו כי הוא מופשט ומושלל מכל לבוש. אבל אשרינו שמדברים אנחנו אותו בכלים ובלבושים שבו דיברו אותו אברהם יצחק ויעקב. הזוהר הדגיש במקום אחר שיש לנו לספר את האצילות בשפה המסורה לנו ולא בשפות חיצוניות זרות. כי זהו הקשר שלנו עם האבות שמזכירים אנחנו זכור ברית אברהם ועקדת יצחק, אין הברית הזה אלא שלא שינו שמם לשונם ולבושם. ומה יפה ירושתינו שהתלבש האוא"ס בלבושים יפים כאלה שירשנו מאבותינו וסידרו בהם את כל דרכי העולם וסדר השנה וסדרי הרגשות האדם וסדרי החיים, ועדיין השפה הזו שבה דיברו הם נמצא אצלנו, מדברים אנחנו אל האל בשפת הסידור שהוא לשון חכמים ותנאים ותהילות דוד המלך ומשה רבינו. שכבר היה לנו אברהם אבינו שהראה את הא"ס בחסד ואת יצחק בגבורה וכן הלאה. ועל ידי הכלים שתיקנו הם משיגים אנחנו את האור א"ס.

ג. טיבו סגי עביד קוב"ה לישראל, ורוממו מכל הלשונות, שהצליחו אבותינו לייסד שפה קיימת בעולם, אשר דרכה משיגים אנחנו אותו אלפי שנים אחריהם. ולדבר זה לא זכו אפילו צדיקים עליונים שקדמו לאבות כמו אדם חנוך מתושלח נח. לעבוד את י"י אינו המצאה של כלל ישראל. הוא הענין האנושי מן היום הראשון. אבל ההמצאה של כלל ישראל הוא ייסוד שפה שמאפשרת לנו להתקיים בתוכו ולהמשיך בתוכו את כל סוגי הגוונים שנצרך להמשיך בהם את האוא"ס. וזה הדבר חיפשו כל מבקשי י"י בכל הזמנים שקדמו להם, אבל לא הצליחו כמותם להיות אבות ומרכבה ושפה קיימת. וכך הוא גם בדורות מאוחרים יותר אשר מה שאנחנו קוראים נשמות כלליות הם כאלה שהצליחו ליצור שפה שמכילה את האור הנצרך ומצליחים לשתף בהם אנשים רבים ודורות הבאים. ואין זה דבר הנמסר לכל מבין אלא זכות מיוחדת. ואנחנו בניהם עוד לא שכחנו ברית אבות ועוד אנחנו מתלבשים בלבושים האלה שלהם ומדברים באותיות שלהם וחיים במצות שלהם. ברוך אתה י"י זוכר הברית.

מעבר אברהם מעבר הנהר כמו הוצאת שפות וספירות מא"ס

ד. אמר יהושע לישראל, עם כל זאת שהגעתם לארץ אבותיהם בלבושם. אל תשכחו מאין באתם. כה אמר ה' אלהי ישראל בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם. ואל תשכחו כי באותו מקום עוד קיים אפשרות ויעבדו אלהים אחרים. מעולם היינו שיש שם עולם שלם שמתוכו הגעתם. כי אין זה מספיק ללבוש את בגדי אבות הראשונים, כי כאשר נשארים איתם לבד אפשר מזה עצמו לעשות עבודה זרה. והרי אבותיכם לא מאליהם נהיו למרכבה לא"ס אלא מתוך עבודתם אשר בה יצאו מעבר הנהר. ואין אתם פטורים מעבודה זו להמשיך מרכבה מן הא"ס אלא אדרבה בהיותם עומדים במקומם ליד אותם עמי עבר הנהר שהם עובדים אלהים אחרים, כמו שמצד רחובות הנהר אפשר לעבוד אלהים אחרים כי עוד לא הוברר שפה נכונה כך מצד השפה עצמה אפשר לעבוד אלהים אחרים אם האותיות נשארים כגופא בלא נשמתא. וכמה הזהיר יהושע על כך בהמשך ואמר

לא תוכלו לעבוד את י"י כי אלהים קדושים הוא. הא"ס נורא מאד ואי אפשר לעבוד אותו בשפה מקובלת אם קובעים את אותו השפה עצמה כמצבה.

ה. וראה כיצד יציאת אברהם אבינו מאלילי עבר הנהר, הוא עצמו יציאת החסד מן הבינה, או בשורש יציאת הכלים מן האור א"ס (ששני יציאות הללו הם מבנה אחד אלא שמדברים בשלבים אחרים וילמד שתום מן המפורש). כלומר עיקר מאמץ האבות לא היה לצאת מן הכלי אלא האור אלא אדרבה מלמעלה למטה. לצאת מן האור המופשט שממנו אי אפשר לבנות עם ומשפחה ושפה וכלים לעבוד את י"י, ולהמשיך את האור א"ס בלבושי מלכות וכלים הגונים לו, עד אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך י"י. וכך הוא לעולם שעיקר המאמץ ביצירת אמת אינו בהגעה אל האמת כי האמת נוכח לכל ובכל מלכי הגוים ובכל מלכותם מאין כמודך. ההבחנה בין טוב לרע ובין ישראל לעמים אינו באור א"ס אלא דווקא בכלים של אצילות, אשרי מי שיודע לעשות מן הא"ס כלים להמשיכו ולהשיגו בתוכם ולהיות לו מרכבה. אשרי העם יודעי תרועה שיודעים להמשיך את האבות מתוך הנהר הגדול, עד כאן חזרנו על השיעור הקודם בשפה חדשה ונמשיך להבין את עצם הופעת שופר ראש השנה ועניינו.

תקעו בשופר בהעלמת הקרן

ו. תקעו בחודש שופר בכסא ליום חגנו. ראש השנה הוא חג שהחודש מתכסה בו. כיסוי זה של החודש היינו של הלבנה היינו של מלכות שמים. העלמה זאת "בכסה" היא שורש "כסא" הדין, ועל ידי תקיעת שופר מתקנים אותו ונדרש בכסא באלף, שמעבירים את הקב"ה מכסא דין לכסא רחמים. אם כן, הכיסוי הזה שהוא בשופר מראה לנו את העלמת המלכות ואת כסא הדין, ובעצמו הוא מראה לנו את כסא הרחמים. והלא דברים אלה צריכים שימת לב אם השופר הוא הדין או הוא הרחמים. ושאלה גדולה הוא זו. שלמדנו שיש שופר של פורענות, ואם כן עלינו להסתכל בשופר הזה ולדעת את סודו.

ז. בטרם נגישים אל סוד התקיעה והתרועה, יש לעמוד על סוד השופר עצמו. אפשר לראות בשולחן ערוך שישנם שני סימנים עיקריים של הלכות תקיעת שופר. האחד סימן תקפ"ו הוא דיני השופר, איזה מין שופר כשר, ואם נסדק, וכן הלאה. והשני סימן תק"ץ שהוא דיני תקיעות שופר, סוגי קולותיו ומיני קולותיו ודיניהם. וכאשר פותחים אנחנו במסכת ראש השנה בדיני החג, הרי הדין הראשון שהמשנה עוסקת בו היא דין השופר עצמו. והמשנה דנה בסוג השופר הכשר לראש השנה. הדבר המוסכם הוא ששופר ראש השנה צריך להיות שופר ולא קרן. ומה בין שופר לקרן? נראה לפי הפשט. כי הקרן הוא פאר הבהמה ועוזו. כאמור וקרני ראם קרניו, והוא מתייחס תמיד אל הקרן שהוא בכתר ראש הבהמה החיה, ובו עמים מנגח ומראה עוזו ויופיו וכוחו. השופר הוא שם הכלי הנעשה מקרן הבהמה אחר שנכרתה מן הבהמה ונוקבה ונעשתה כלי ביד אדם להוציא קול. וכן אפשר לראות בדימויי הכתובים שקרן מדמה תמיד תוקף ומלכות. כמו וירם קרן משיחו, הרים קרן ישראל. אין הרמת שופר ישראל, כי שופר אינו דבר של עוז ומלכות כי הוא מתייחס לכלי התקיעה הנכרת מן הבהמה. אם כן אילו היה ראש השנה יום המלכות השלימה היה ראוי דווקא לתקוע בקרן. כמו שמושכים את המלכים בקרן. אבל לפי שהמלכות נתכסה בה, לפיכך תוקעים דווקא בשופר ולא בקרן.

ח. הקרן מבטא את המסקנה, וירם קרן משיחו. אחרי כל המעברים נעשה המלך למלך והכירו הכל בו והנה רמה קרנו. השופר מבטא את ההוה אמינא. השופר תוקעים בקריאה למלחמה או לתפלה. כאשר אל יתהלל חוגר כמפתח. השופר אין בו עוז מלכות אבל יש בו קריאה אנושית מן ההתחלה. בראש השנה, דווקא לפי שהוא חודש, שמבקשים אנחנו בו לחדש את המלוכה. והרי הכלל הוא אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים ואין דבר מתחדש מעצמו אלא מהעלמתו אל שורשו. לפיכך החודש מתכסה בו. לוקחים אנחנו דווקא שופר ותוקעים בו להוציא את הקול מן השופר. הרי הכוונה הראשונה תלוי בידיעת השופר עצמו, בטרם יצא ממנו קול, כי הקול מבטא את הוצאת החודש משורשו כמו שהקול יצא מן

השופר. אבל בתחילה עוד הקול תקוע בתוך השופר. (ועי' גם שער הכוונות שיש כוונות מיוחדות לצורת השופר ושוב כוונות מיוחדות לתקיעות השופר).

ואקח את אברהם מן הנחר ואתן לו את יצחק

ט. וכל כך למה, ולמה שלא יהיה הכל רחמים וגילוי מלכתחילה. כתיב ואקח את אביכם את אברהם מעבר הנחר ואתן לו את יצחק ואתן ליצחק את יעקב ואת עשו וגו'. הזוהר קורא פסוק זה כולו כמתייחס אל הנחר עצמו. אברהם נלקח מן הנחר, ואילו יצחק ניתן לנחר. אברהם אבינו יצא מן השורש ועשה בריה חדשה, בהבראם באברהם. וממילא כבר אינו עומד אצל הנחר. תנועת יצחק אבינו היתה לעמוד תדיר אצל השורש ולהידבק שם. בלשון סדר הספירות, אברהם יצא מן הבינה שהיא בשמאל ועמד בצד ימין. יצחק נשאר עומד בצד שמאל. ולפיכך כל זמן שיצחק מתגבר הוא זמן הדין, ונקרא אילו של יצחק זכר לעקידת יצחק. אם כן השופר הוא אילו של יצחק הוא התגברות הדין. אבל יודעי תרועה יודעים דין זה, ובידיעתם משברים דין זה, כפי שאפשר לפרש ידיעה מלשון שבירה. יש לדעת את עומקו של מידת יצחק ועל ידי כן לשבר את הדין הנובע מצידו, כהא דכתיב ואתן ליצחק את יעקב ואת עשו. כי מיצחק אכן נובעים דינים, אבל יצחק עצמו אחוז בבינה ולא בדינים, והיודע אותו לא ישלוט עליו עשו אלא יעקב.

י. אברהם הוא כמו הבוקר, האדם קם בבוקר עם חיים רעננים, ויוצא לפעלו. בסיומו של כל אברהם מגיע יצחק. באה שעת הערב תפילת המנחה, והאדם מתחיל להתעייף והביקורת מתחילה להתגבר עליו. כך בסדר המועדים התחלנו בפסח מבוקרו של אברהם ועד שהגענו לשעה שביעית בחודש השביעי הרי זמן המנחה, מתעייף האדם. אך עייפות זו של יצחק יש לה טעם ואיננה דין בלבד. כי העייפות של מנחה מזכיר לך כי הכח של שחרית לא מעצמו נבע, אלא דווקא ממקור קדם אל עצמו, הלא לא התעוררת בבוקר בכוחות עצמך אלא בכח השינה שקדמה לה שבה עלתה הנשמה לשורשה, משם לקחת את החיות ואת הרעננות של הבוקר. אם כן עייפות יצחק אינו כפי שעשו מפרש אותו כי עיפה נפשי

להורגים, שכל דבר מגיע בסופו של דבר למיתה. אדרבה יצחק אבינו מעולם לא שכח את הבינה, וינחם יצחק אחר אימו. הוא מעולם לא דימה שיש אצלו התחלה של בריאה, זוכר הוא כל העת כי הכוח נובע מן השינה ולא מן הקימה. ועל ידי שיחזור האדם לישון באופן נכון ולא יחכה עד שיכריענו העייפות בדרך הרציחה, על ידי כן ירענן את כוחותיו לחדשם.

יא. ויהי היום ויבאו כל בני האלהים להתייצב על י"י ויבא גם השטן להתייצב בתוכם. בחלוף השנה חוזרים בני האלהים היוצאים משורש הבינה להתייצב על הויה, כמו האדם ההולך לישון בסוף היום לקבל חיות חדש מתוך השורש. ותמיד 'ויבא גם השטן'. השטן הוא תמיד נלווה, הוא בא גם. כלומר מתוך העובדה הזו שאין מספיק כח ביום אחד להמשיך יותר מזה, וכל הדברים יש לחיותם קץ וסוף, וכל שנה יש לה קץ וסוף, נלווה שם השטן הגורם לקץ כל בשר כפשוטו. אבל בתקיעת שופר מבלבלים את השטן. כמו על דרך משל אם יש רבי שיש לו טענה על משהו והוא מודיע לגבאי שלו שילך ויוכיח את ההוא. והגבאי כמנהג הגבאים הולך ומוסיף להכותו פן יוסיף. והנה האדם יודע שהרבי יש לו טענה צודקת ויש לענות אליו והגבאי הוא שליח הטענה הזאת. אבל אל הגבאי אין לדבר, כי הגבאי אין לו דעת להבין את תיקון הדבר משורשו. ואילו החכם אומר לגבאי מה לי לדבר איתך, אני יודע שיש כאן טענה, אחזור לשורש הטענה ואדלג על כל השליחים הנובעים מזה, והוא חוזר אל הרבי ומיישב לו את טענותיו. כך בתקיעת שופר אומרים אנחנו אל השטן וכי חושב אתה שהשגת את דין יצחק, אנחנו זכרנו את יצחק הרבה קודם אליך והרבה יותר עמוק ממך. שופר שלם יש לנו שנוגע אל שורש הבינה, ואתן לו את יצחק, ועל ידי שחוזרים אנחנו אל הנהר ומוציאים משם את אברהם יצחק ויעקב מחדש, מתערבב ומתבטל השטן.

כשיש דין ושבתה למטה אין דין למעלה

יב. הכלל הוא שאין שום חידוש אלא מאין. כי כל יש גבול יש לו עד כמה הוא מסוגל להיות מעצם היותו יש. אבל החידוש אינו נובע אלא כאשר חוזרים אל

שורש האין ומביאים משם חידוש. אבל יש לזהר שלא לפרש את הדבר הזה בדרך דין השטן. כי רבים מבינים את יסוד הכרח האין בכדי להביא אל החידוש. ומתוך כך חושבים הם כי בעצבון וכאון תלויים רוב החידושים, ואומרים אין אדם משיג דבר חדש אלא אם כן הוא מיואש. כי זהו הכלל כשיש דין למטה אין דין למעלה. או שהאדם הולך לישון כבן אדם או שהעייפות תכריע אותו וישכב בלית ברירה ויהיה בזה יותר כאב ודין. או שתעשו את השבת ואת השמיטה או שתשבית הארץ את שבתותיה מאליה. כל הדין שנובע מן הקץ תלוי בזה שאין בני אדם רוצים לוותר על הקביעות שלהם ולייאש את עצמם מן העבר, וזה נשמע לפעמים איסור או חולשה לוותר וללכת לישון, אבל דוד המלך ידע ואמר בשלום יחדיו אשכבה ואישן, אני שכבתי ואישנה הקיצותי כי י"י יסמכני. שוהים שעה אחת קודם התפלה בשהיה בעלמא לא בלימוד או תפלה כהכנה, כי על ידי השהיה בכלום יבוא לידי אין. ודווקא כאשר עושים את זה בכוונה אז נולד מזה תולדות טובות ואילו כאשר מזניחים את השביתה אז מכריעה השביתה אותך ונהפך יצחק להוליד דין עשו שהוא רע גמור.

יג. ובוודאי אמת הוא שאין שנה חדשה באה עד שמתייאשים מן השנה הקודמת. אבל יאוש זה אין אנחנו צריכים לעשות אותו כמו השטן בעצבות, אלא אדרבה כפי שאמר עזרא אל תעצבו כי חדות הויה הוא מעוזכם. כאשר ממשיך הפסוק אשרי העם יודעי תרועה הויה באור פניך יהלכון, וזה כל סוד שמחת ישראל בראש השנה שהוא מיוחד לישראל, כי זה כל גדולת ישראל שיודעים לעשות את השבת בעצמם. ויודעים הם לא לחכות שיהיו הדברים מלמעלה אלא עושים את הדין מלמטה. כי חוק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב. ולכן שמחו ועלזו ישראל כי בטוחים אנחנו בכך שעל ידי שיעשו את הדין מאליהם יצא הדין לטובתם בשמך יגילון כל היום ובצדקתך ירמו כי תפארת עזמו אתה וברצונך תרום קרננו. (וראה כיצד פסוקים אלה אומרים כל שביארנו. ואפשר שזה הסיבה שאין תוקעים בראש השנה שחל בשבת כי התקיעה צריכה לבוא מן השביתה ואפילו שהיה אפשר למצוא היתר ולדחות את השביתה אין סיבה לעשות זאת ושופר של ראש

השנה אינו דוחה את השבות, כי הוא השביתה בעצמו. ועל ידי השביתה ביום ראשון נולד קול השופר ביום השני.

השופר מוציא קול שבו ג' אבות אויר אש מים

יד. עיקר כוונת השופר אינו להישאר בתוך השופר, אדרבה אין אנחנו מברכים לראות שופר אלא לשמוע 'קול' שופר. כוונת התקיעות הוא הוצאת הקול מתוך הבינה שלא יהיו נעלמים שם כעובר במעי אמו אלא ייוולדו לאוויר העולם. ואע"פ שידוע לכל ענין השופר שהוא קול פשוט למעלה מן הדיבור יש לדעת כי על פי האמת אין המטרה של השופר לעלות מן הדיבור אל למעלה מן הדיבור אלא אדרבה להוריד דיבור חדש, אלא לפי שאין חידוש אלא ממקור לכן מתחילים אנחנו שוב את השנה מן השופר, ואז מוציאים ממנו קול, ואז עושים ממנו דיבור. אבל קול זה הוא תחילת הדיבור כמו תחילת יציאת האבות מעבר הנהר, ולא חזרה אל עבר הנהר בכדי להישאר שם כי אדרבה זהו הדין.

טו. השופר רמז יש בו עורו ישנים משנתכם. על פי קבלה שינה זו הוא עצמה התשובה, שכן לאן שבו האורות אל הבינה, שזהו חוק התשובה שכל דבר חוזר אל שורשו והעולם ישוב אל האלהים אשר נתנו. אבל שיבה זו הוא עומק הדין של ראש השנה כי יתבטל העולם חלילה ואין כך רצונו אלא שיתקיים העולם בכל צדדיו וכל קולותיו וכל כליו. לכן אכן יש בשופר שני צדדים ושני כיוונים, עלה אלהים בתרועה, יש להעלות את האלהים היינו את המלכות על ידי התרועה, כדי שתתחדש ממקורה, אבל אז הויה בקול שופר, הויה יורד דווקא ב'קול' השופר. התנועה הראשונה גם בתשובה הוא חזרת הדברים אל מקורם. אבל זו תנועה של חורבן ומקלקל על מנת לבנות. התנועה השנייה שהוא עיקר מצוות תקיעת שופר הוא דווקא ושוב, להוציא את הקול מתוך השופר, ויצאו ג' אבות מן השופר. והוא עורו ישנים משנתכם, כלומר תצאו כבר מן התשובה ומן הבינה ותקימו את העולם בקולכם.

טז. וכמה קולות שונים ישנם היוצאים מתוך השופר, אשר הם מתפרטים לתקיעה ותרועה, ותרועה עצמה מתפרטת לשנים שברים ותרועה. עד שיצא לנו תשע קולות שהם עשר. ושלושה לכל אחד הרי שלשים. וכללות קול שופר עצמו מורכב ממים דהיינו לחלוחית שיש בקול, ואש דהיינו חום שיש בקול, ואוויר דהיינו הרוח המוציא קול, שהם ג' אבות חג"ת. וכל אלה הם פירוטי מדרגות שונות שיש להוליד בסדר נכון כפי המתאים לראש השנה החדשה, ופרטים אלה ביאר הזוהר בדימויי הוצאת אברהם יצחק ויעקב מן הבינה והושבתם בכסאות נכונות ויתבאר.

